

เอกสารอ่านประกอบหลักสูตรการอ่าน
โครงการเพื่อครูภาษาไทยในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
สถาบันภาษาไทยสิรินธร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 5

อ่านอย่างวิเคราะห์ (1) ข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น

ในตอนที่ 1 ผู้เรียนได้ฝึกฝนการกำหนดความในบทอ่านนั้นๆ ว่ามีความอะไรบ้าง ความเหล่านั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ความใดเป็นความหลัก และความใดเป็นความขยาย ความใดเป็นเหตุ ความใดเป็นผล ความใดแสดงเหตุการณ์ที่เกิดก่อนเหตุการณ์ในอีกความหนึ่ง เป็นต้น นอกจากนี้ในตอนที่ 2, 3, 4 ผู้เรียนยังได้ฝึกฝนว่าบทอ่านเป็นบทอ่านประเภทใด เป็นบทอ่านแบบอธิบายให้ความรู้ แบบพรรณนาให้ความรู้สึก หรือเป็นบทอ่านแสดงความคิดเห็นของผู้เขียน หรือเป็นบทอ่านที่จัดกลุ่มความคิด บอกวิธีการทำ ฯลฯ

ถ้าผู้เรียนได้ลองทบทวนความต่อเนื่องของบทเรียนก่อนหน้านี้ ผู้เรียนก็น่าจะเห็นได้ว่า บทอ่าน ประกอบขึ้นด้วยความต่างๆ ที่ผู้เขียนจัดเรียงร้อยเพื่อบอกวัตถุประสงค์ของการเขียนของเขา ผู้อ่านซึ่งอ่านบทเขียนของเขาหากรู้จักจับความได้ รู้ความสัมพันธ์ของความ รู้กลวิธีทางภาษาที่แสดงว่าเป็นวิธีการเขียนแบบพรรณนาให้ความรู้สึก แบบอธิบายให้ความรู้โดยไม่ให้ความเห็นของตน หรือเป็นแบบให้ความเห็นที่โน้มน้าวและไม่โน้มน้าว ผู้อ่านก็จะรู้วัตถุประสงค์ของผู้เขียนได้ อย่างไรก็ตาม ในการอ่าน ผู้อ่านไม่เพียงแต่จะต้องเข้าใจบทอ่าน และวัตถุประสงค์ของผู้เขียนบทอ่านนั้นๆ เท่านั้น แต่ผู้อ่านยังต้องสามารถวิเคราะห์บทอ่านให้ได้ด้วยว่า บทอ่านนั้นๆ ให้ข้อมูลหรือสังสารที่สมควรจะเชื่อถือได้เท่าใด ความสามารถในการวิเคราะห์บทอ่านทำให้ผู้อ่านสามารถตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพราะเหตุใด จะปฏิบัติตามสิ่งที่บทอ่านบอกให้ทำดีหรือไม่ เพราะเหตุใด การวิเคราะห์บทอ่านเพื่อเป้าหมายที่กล่าวมานี้ เป็นเรื่องที่เราจะศึกษากันในตอนนี้

ข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น

ในการวิเคราะห์บทอ่าน เราจำเป็นต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นเสียก่อน มนุษย์ใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกับบุคคลอื่น สารที่มนุษย์สื่อออกมาผ่านภาษาอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก คือ สารที่เป็นข้อเท็จจริง กับสารที่เป็นข้อคิดเห็น ในบทอ่านบทหนึ่ง อาจมีแต่ข้อเท็จจริง หรือมีแต่ข้อคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่โดยทั่วไปบทอ่านหนึ่งมักมีทั้งข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นปะปนกัน

ข้อเท็จจริง คือ สิ่งที่ปรากฏขึ้นและใครๆ ก็พิสูจน์ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้น มีอยู่ และเป็นไปตามที่มีผู้กล่าวอ้างจริงๆ เช่นข้อความต่อไปนี้ล้วนแต่เป็นข้อเท็จจริง

งูเป็นสัตว์ไม่มีขา

งูบางชนิดมีพิษ บางชนิดไม่มีพิษ

ทุกคนเกิดมาต้องตาย

น้ำไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำกว่า

ป่าไม้ของโลกลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว

จังหวัดปัตตานีไม่ติดประเทศเพื่อนบ้าน

ปีหนึ่งๆ ประเทศไทยมีคนตายเพราะถูกฟ้าผ่ามากกว่าถูกฉลามกัด

ก๊าซมีเทนและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน

ประเทศที่พัฒนาแล้วใช้พลังงานโดยเฉลี่ยต่อจำนวนประชากรมากกว่าประเทศกำลังพัฒนา

ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ไม่แปรเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นอย่างน้อยชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยน ข้อเท็จจริงก็จะเปลี่ยนแปลงไปได้ ในทำนองเดียวกัน เมื่อปัจจัยหรือตัวแปรที่ทำให้เกิดข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งเปลี่ยนไป ข้อเท็จจริงก็จะเปลี่ยนไปด้วย เช่น

ตัวอย่าง 1

ถนนลูกรังเข้าหมู่บ้านมีฝุ่นเยอะ

เป็นข้อเท็จจริงในเวลาหนึ่ง แต่เมื่อฝนตกลงมา ข้อเท็จจริงเดิมจะเปลี่ยนไปเป็นข้อเท็จจริงใหม่
ว่า

ผิวถนนลูกรังเข้าหมู่บ้านและเป็นโคลน

ตัวอย่าง 2

ตอนเที่ยงดวงอาทิตย์อยู่เกือบตรงศีรษะ

เป็นข้อเท็จจริง แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนเป็นปายและเย็น ข้อเท็จจริงเดิมก็จะเปลี่ยนไปเป็นข้อเท็จจริงใหม่ว่า

ตอนบ่ายดวงอาทิตย์เคลื่อนคล้อยต่ำลง
ตอนเย็นดวงอาทิตย์อยู่ใกล้ขอบฟ้าทางทิศตะวันตก

ตัวอย่าง 3

ดินที่ปลูกฝรั่งงาม แม้ไม่ใส่ปุ๋ยเลย ฝรั่งก็ให้ผลผลิตมาก

เป็นข้อเท็จจริง แต่เมื่อปลูกฝรั่งซ้ำซากไปนานๆ ข้อเท็จจริงเดิมก็จะเปลี่ยนไปเป็นข้อเท็จจริง

ใหม่ว่า

ดินที่นี้ตอนนีปลูกฝรั่งไม่งามเลย

ข้อเท็จจริงบอกความเป็นไปของสิ่งต่างๆ ว่าเกิดขึ้น ดำรงอยู่ มีสภาพ เปลี่ยนสภาพ และเสื่อมสูญไปได้เอง โดยไม่ต้องมีมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น

ต้นเสลาไม่มีดอก มีแต่ใบ แต่พอถึงหน้าร้อน เสลาก็ออกดอกเต็มต้น

ต้นเสลาเกิดเปลี่ยนแปลงเอง จากที่ไม่มีดอกในฤดูอื่น เปลี่ยนมาเป็นมีดอกในฤดูร้อน การเปลี่ยนแปลงนี้มนุษย์ไม่เกี่ยวข้องด้วยเลย ไม่ว่าจะไม่มีมนุษย์หรือไม่มีมนุษย์อยู่บนโลกนี้ สภาพของต้นเสลาในแต่ละฤดูก็ยังคงเป็นไปเหมือนเดิม ข้อความข้างต้นเกี่ยวกับต้นเสลาจึงเป็นข้อเท็จจริง

ข้อเท็จจริงเป็นความจริงที่มนุษย์ทุกคนรับรู้ได้เหมือนกัน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับข้อเท็จจริงพบว่า มนุษย์เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ข้อเท็จจริงต่างๆ และถ่ายทอดข้อเท็จจริงนั้นให้มนุษย์ผู้อื่นได้ร่วมรับรู้โดยใช้ภาษา

เนื่องจากข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่มนุษย์ที่มีประสบการณ์เหมือนกันรับรู้ได้เหมือนกัน ข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งจึงมักมีประการเดียว เช่น เธอเห็นรุ่งกินน้ำมี 7 สี เขาก็เห็นรุ่งกินน้ำมี 7 สี ฉันก็เห็นรุ่งกินน้ำมี 7 สี ใครๆ ก็เห็นรุ่งกินน้ำมี 7 สี ที่เป็นเช่นนี้เพราะข้อเท็จจริงมีเพียงประการเดียวคือ ดวงตาของมนุษย์เห็นรุ่งกินน้ำเป็น 7 สี

มนุษย์รับรู้ข้อเท็จจริงผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 คนที่มีประสาทสัมผัสบางส่วนผิดปกติไปจะรับรู้ข้อเท็จจริงแตกต่างออกไปจากคนปกติ เช่น คนตาบอดสีจะเห็นสีแตกต่างกับคนตาปกติ แน่ใจว่าจะไม่เห็นรุ่งกินน้ำเป็นแถบ 7 สีอย่างคนตาปกติ ส่วนคนที่มีประสาทรับรู้กลิ่นสมบูรณ์ก็จะรับรู้ว่าดอกกุหลาบและดอกมะลิมีกลิ่น ส่วนดอกชวนชมและเฟื่องฟ้าไม่มีกลิ่น ดังนั้นข้อความว่า กุหลาบและมะลิเป็นดอกไม้ที่มีกลิ่น ดอกเฟื่องฟ้าไม่มีกลิ่น จึงเป็นข้อเท็จจริง

ข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์หนึ่งหรือของเหตุการณ์หนึ่งอาจมีได้มากกว่า 1 ข้อเท็จจริง บุคคล 2 บุคคลที่มีประสบการณ์ร่วมกัน เป็นประจักษ์พยานของปรากฏการณ์เดียวกัน อาจถ่ายทอดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์เดียวกันแก่ผู้อื่นได้จำนวนมากน้อยไม่เท่ากันและไม่ตรงกัน ใน

กระบวนการยุติธรรม ศาลจึงต้องฟังพยานหลักฐานจากประจักษ์พยานให้มากที่สุด เมื่อศาลพบข้อเท็จจริงบางประการขัดแย้งกัน เช่น พยานผู้หนึ่งให้การว่าจำเลยฆ่าเอาชีวิตผู้ตาย แต่พยานอีกผู้หนึ่งให้การยืนยันว่าจำเลยไม่ได้ฆ่า ข้อเท็จจริงประเด็นนี้ย่อมต้องมีเพียง 1 เดียว และศาลต้องฟังจากพยานอื่นๆ เพิ่มขึ้น

ข้อเท็จจริงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว และดำรงอยู่ในปัจจุบัน สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่เป็นข้อเท็จจริง เป็นแต่เพียงความคาดการณ์ ซึ่งจัดเป็นความคิดเห็นแบบหนึ่ง ที่สำคัญข้อเท็จจริงไม่ใช่ความคิดของใครคนใดคนหนึ่ง ข้อเท็จจริง เป็นคำที่มักใช้แยกออกจากคำว่า ข้อคิดเห็น

ข้อคิดเห็น คือ ความคิด ความเห็น จินตนาการ ความคาดการณ์ เรื่องสมมติ ความรู้สึกของบุคคล รวมทั้งทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานของความรู้ทางวิชาการซึ่งบุคคลตั้งขึ้น เช่นข้อความต่อไปนี้ เป็นข้อคิดเห็น

งูพิษน่ากลัวกว่างูที่ไม่มีพิษ
น้ำไหลไปโดยไม่รอกาลเวลา
ข้าวใหม่กินอร่อยกว่าข้าวเก่า
อยากให้อันนี้ฝนตก
จินตนาการสำคัญกว่าความรู้
แมวเป็นสัตว์ที่คิดว่าคนเลี้ยงเป็นทาสของมัน
เขาทำชั่วแต่กลับเจริญรุ่งเรือง เพราะบุญเก่าสะสมของเขามีมาก
อุกกาบาตขนาดใหญ่พุ่งชนโลกเมื่อ 63 ล้านปีก่อนเป็นสาเหตุให้ไดโนเสาร์สูญพันธุ์
จุดเป็นสิ่งที่มีความเล็กจนไม่มีขนาด

ข้อคิดเห็นเป็นสิ่งที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ แต่หากคิดตามกระบวนการทางตรรกะ ก็อาจยอมรับได้ เช่น ทฤษฎีว่าไดโนเสาร์สูญพันธุ์ไปจากโลกเพราะมีอุกกาบาตพุ่งชนโลก เป็นข้อคิดเห็นที่สมเหตุสมผลและมีความเป็นไปได้จึงน่าเชื่อถือ นักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ก็พากันยอมรับ ส่วนข้อคิดเห็นอันเป็นทฤษฎีในทางคณิตศาสตร์ว่า “จุดเป็นสิ่งที่มีความเล็กจนไม่มีขนาด” ไม่สามารถพิสูจน์ด้วยประสบการณ์ได้ เพราะมองด้วยตาไม่เห็น จับต้องไม่ได้ มีอยู่แต่ในโลกของความคิดและจินตนาการของนักคณิตศาสตร์ แต่ข้อคิดเห็นอันเป็นทฤษฎีทางคณิตศาสตร์นี้ นักคณิตศาสตร์ล้วนยอมรับ และใช้ต่อยอดสร้างความเจริญทางคณิตศาสตร์และเรขาคณิตหลายเรื่อง

ข้อคิดเห็น อาจเรียกว่า **ทฤษฎี** ก็ได้

ความจริงและความเท็จ

มนุษย์ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ในการสื่อสารนั้นภาษาของมนุษย์ไปเกี่ยวข้องกับทั้งข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น

ด้านที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง ภาษาของมนุษย์นั้นใช้เพื่อแสดงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นรอบตัวมนุษย์และมนุษย์ผู้หนึ่งต้องการให้มนุษย์ผู้อื่นได้รับรู้ เช่น ใช้บอกผู้อื่นว่า ช้างที่พบมีขนาดใหญ่เท่าใด เป็นช้างตัวผู้หรือตัวเมีย มีงาหรือไม่มี ฯลฯ

ส่วนด้านที่เกี่ยวข้องกับข้อคิดเห็น ภาษาของมนุษย์เชื่อมโยงความคิด ความเห็น ความรู้สึกของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมนุษย์ เช่น รู้สึกว่าช้างตัวที่พบนี้น่าสงสาร คิดว่าช้างนี้น่าจะหิวโซ เห็นว่าชาวบ้านไม่ควรบุกรุกป่าซึ่งเป็นพื้นที่หากินของช้าง ฯลฯ

หากเราอยู่ในฐานะเป็นผู้พูดหรือผู้เขียน การใช้ภาษาเพื่อแสดงข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็นคงไม่ใช่เรื่องหนักหนา เพราะเราสามารถเลือกแสดงข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็นไว้ในส่วนใด ๆ ในภาษาที่เราพูดหรือเขียนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาเขียนที่วางแผนการเขียนไว้อย่างดี แต่ในทางตรงกันข้าม หากเราอยู่ในฐานะผู้ฟังหรือผู้อ่าน เราจะตกอยู่ในฐานะลำบากทันที เมื่อเราเป็นผู้อ่าน เราย่อมประสบความสำเร็จยากลำบาก หากบทอ่านนั้นไม่แสดงไว้ชัด ๆ ว่า ภาษาส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นข้อคิดเห็น บางกรณีผู้อ่านอยู่ในภาวะสับสนวิสัยที่จะทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้องได้ เช่น เมื่ออ่านรายงานข่าวพิบัติภัยสึนามิพัดถล่มภาคใต้ฝั่งอันดามันของไทยพบว่า เบื้องต้นหนังสือพิมพ์ 3 ฉบับรายงานตัวเลขผู้บาดเจ็บ ผู้สูญหาย และเสียชีวิตไว้ต่างกัน ย่อมเกินวิสัยที่ผู้อ่านหนังสือพิมพ์จะตัดสินใจได้ทันทีว่าสมควรเชื่อยอดตัวเลขของหนังสือพิมพ์ฉบับใด ความยากลำบากจะยิ่งเพิ่มขึ้น หากผู้เขียนเจตนาให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ และอำพรางว่าเป็นความจริง ดังนั้น ผู้อ่านจำเป็นต้องแสวงหาความรู้สะสมกับตนไว้ให้มาก และใช้วิจารณญาณให้ถี่ถ้วนถี่ทุกครั้งทีอ่านเพื่อให้สามารถแยกความเท็จกับความจริงออกจากกันให้ได้

ความจริงกับความเท็จเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกัน หากเราเข้าใจว่าความเท็จเป็นความจริง หรือเข้าใจว่าความจริงเป็นความเท็จแล้ว จะทำให้เรามองโลกต่างออกไป เกิดความเชื่อที่ผิด ๆ จะคิดหรือวินิจฉัยสิ่งใดก็จะผิดพลาดได้ง่าย ไม่ว่าจะเชื่อเพื่อนในทางที่ผิด เชื่อโฆษณาที่หลอกลวง เชื่อแกนนำที่เอาแต่ปลุกระดม ฯลฯ อันตรายอาจเกิดกับเรา เกิดกับผู้อื่น หรือเกิดกับสังคมโดยรวมได้ เช่น กุ้งสด ๆ บีบมะนาวใส่เล็กน้อยก็สุกแล้ว กินได้ไม่อันตราย เป็นความเท็จ ความจริงคือมะนาวที่บีบใส่กุ้งสด ๆ ทำให้สีของกุ้งสดเปลี่ยนเป็นสีส้มแบบเดียวกับสีของกุ้งสุก แต่กุ้งนั้นยังคงดิบอยู่ หากเรายึดว่าความเท็จในกรณีนี้เป็นความจริง เราอาจได้รับอันตรายจากเชื้อโรคและพยาธิที่ติดมากับกุ้งดิบเมื่อบริโภคกุ้งที่ปรุงโดยใช้เพียงวิธีบีบมะนาวแล้วใส่เครื่องปรุง

ความรู้กับระดับความจริงและความเท็จ

เมื่อ 2 ฝ่ายโต้เถียงกันว่า ข้อความหนึ่ง ๆ เป็นจริงหรือเป็นเท็จ จำเป็นต้องมีเกณฑ์ตัดสินเกณฑ์ที่ใช้ระบุว่าข้อความ เป็นความเท็จหรือความจริงมี 2 ประการ คือ

1. ความรู้ที่เป็นปัจจุบันและวงการวิชาการยอมรับกันโดยทั่วไป

2. ประสบการณ์จริงซึ่งเป็นประสบการณ์ร่วมของคนส่วนใหญ่

ตัวอย่าง

ข้อความ 1: ดิมสุราสก์แก้วสองแก้ว ขับรถไม่อันตราย

ความรู้ปัจจุบันที่ยอมรับในวงวิชาการ คือ ผู้ที่ดื่มสุราแม้เพียงเล็กน้อย ทำให้ประสิทธิภาพในการครองสติขณะขับรถลดลง ดังนั้นข้อความ 1 จึง*ไม่เป็น*ความจริง แต่ความไม่รู้ของคนทีกล่าวข้อความที่ 1 คือ ดิมสุรา 2-3 แก้ว ยังไม่เมา จึงขับรถได้ ไม่อันตราย ความไม่รู้นี้จะทำให้เราคิดว่าข้อความ 1 เป็นความเท็จ ทั้งๆ ที่ความเท็จคือข้อความที่เกิดจากความไม่รู้ คือ ข้อความที่ 1

ข้อความ 2: ระบบสุริยะมีดาวเคราะห์ (planet) 9 ดวง

ความรู้ปัจจุบันที่ยอมรับในวงวิชาการ คือ ดาวพลูโตซึ่งเคยเรียกว่าดาวเคราะห์ดวงที่ 9 ของระบบสุริยะนั้น มีมวลมากพอจนมีทรงกลมสมบูรณ์เหมือนดาวเคราะห์ทั่วไป แต่แรงดึงดูดนั้นไม่มากพอที่จะกวาดวัตถุอื่นออกจากแนววงโคจรของตนอย่างดาวเคราะห์ได้ จึงจัดเป็นเพียงดาวเคราะห์แคระ (dwarf planet) ไม่ใช่ดาวเคราะห์ (planet) ดังนั้นความรู้ปัจจุบันนี้ทำให้ข้อความ 2 เป็น *ความเท็จ* ส่วนความรู้ที่ไม่เป็นปัจจุบันคือ นักดาราศาสตร์ค้นพบดาวเคราะห์ดวงที่ 9 มีวงโคจรอยู่ไกลจากดาวยูเรนัสออกไป เรียกดาวเคราะห์ดวงนี้ว่า พลูโต ความรู้ที่ยอมรับกันตั้งแต่ พ.ศ. 2473 และวงการดาราศาสตร์ยกเลิกความยอมรับนี้เมื่อ พ.ศ. 2549 หากยังยึดความรู้เก่าไม่เปลี่ยนแปลง ก็จะเข้าใจผิดว่าข้อความ 2 เป็นความจริง

“ความเท็จ” เป็นคำที่มีค่าเชิงลบ แต่ข้อความที่เป็นเท็จ ไม่ใช่ข้อความที่ก่อความเสียหายเสมอไป *ข้อความสมมติ*ต่างๆ ล้วนแต่เป็นเท็จ แต่เป็นข้อความเท็จที่สร้างจินตนาการได้มาก มีอยู่บ่อยๆ ที่จินตนาการทำให้มนุษย์คิดประดิษฐ์สิ่งต่างๆ จนวันหนึ่งจินตนาการก็เกิดเป็นจริงขึ้นมาได้ เช่น *สมมติเราบินไปบนท้องฟ้าได้อย่างนก เราจะเดินทางได้เร็วขึ้นกว่าใช้รถและเรือ* ข้อความนี้เคยเป็นเท็จ เพราะเป็นเพียงเรื่องสมมติ เป็นจินตนาการมาก่อน แต่ปัจจุบันมนุษย์ประดิษฐ์อากาศยานได้หลายประเภท อากาศยานเหล่านี้ทำให้มนุษย์บินได้อย่างที่นกบินได้ มนุษย์เราจึงเดินทางได้รวดเร็วกว่าที่เดินทางโดยใช้เรือและรถซึ่งเป็นทางเลือกเท่าที่มีในอดีต ข้อความที่เคยเป็นข้อสมมติกลับกลายเป็นความจริงก็ไม่ใช่สิ่งสมมติอีกต่อไป